

Accountantsverslag 2022

Gemeente Nijmegen

18 april 2023

Aan de gemeenteraad
van de gemeente Nijmegen
Postbus 9105
6500 HG NIJMEGEN

Datum
18 april 2023

Ons kenmerk
2304787F2C/SS

Behandeld door
B. Blomjous MSc RA
06 8355 5440
BBlomjous@deloitte.nl

drs. J.J. Zuidema RA
06 5261 5738
JZuidema@deloitte.nl

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Nijmegen. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2022 van de gemeente Nijmegen.

Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Nijmegen hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

De jaarrekening 2022 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen. Bij deze jaarrekening zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring voor het getrouwe beeld en de rechtmatigheid verstrekt.

Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 7 oktober 2022 en met ons auditplan, dat op 5 oktober 2022 is besproken in uw auditcommissie.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij hebben onze concept bevindingen op 19 april 2023 besproken tijdens de bijeenkomst met uw auditcommissie, en hebben daarbij ook uw vragen beantwoord. De inhoud van dit accountantsverslag is door ons afgestemd met uw portefeuillehouder financiën, met de directie, de stadscontroller en met de betrokken medewerkers van de afdeling Financiën.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Inhoudsopgave

<u>Bestuurlijke samenvatting</u>	4
• <u>Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen</u>	5
• <u>Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring</u>	9
<u>Bevindingen jaarrekening</u>	11
• <u>De financiële positie van uw gemeente</u>	12
• <u>Belangrijkste bevindingen uit onze controle</u>	17
<u>Interne beheersing</u>	24
• <u>Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing</u>	25
<u>Overige aangelegenheden</u>	27
• <u>Overige aangelegenheden</u>	28
<u>Bijlagen</u>	29
• <u>Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen</u>	30
• <u>Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle</u>	31
• <u>Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen</u>	32
• <u>Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022</u>	34
• <u>Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging</u>	38

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Getrouwheid en rechtmatigheid

- Wij hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor het getrouwe beeld en rechtmatigheid.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 10,25 miljoen respectievelijk € 30,75 miljoen.

Financiële positie

- De financiële positie ultimo 2022 is verslechterd ten opzichte van 2021.
- Uw jaarrekening toont wat betreft de baten en lasten een verschil tussen de begroting en realisatie, en kent een relatief hoog nadelig rekeningresultaat 2022 ad € 57,7 miljoen negatief. De oorzaak van dit negatieve resultaat is met name veroorzaakt door de niet begrote toename van de voorzieningen op de grondexploitaties met € 91,2 miljoen als gevolg van macro-economische ontwikkelingen waarbij kosten fors aan inflatie onderhevig zijn en opbrengsten stagneren.
- Het weerstandsvermogen is door het college ingeschat op € 114,1 ultimo 2022 (2021: € 157,3 miljoen). De weerstandscapaciteit is lager dan de door de gemeente Nijmegen onderkende en aanwezige risico's van € 171,2 miljoen (2021: € 136,6 miljoen). Ook hiervoor geldt dat de oorzaak van deze bijstelling ligt in de negatieve ontwikkeling van de grondexploitaties. De grootste risico's betreffen de exploitatie Waalsprong € 28,4 miljoen (2021: 23 miljoen), Stationsgebied € 45,2 miljoen (2021: 40,4 miljoen) en Winkelsteeg € 72 miljoen (2021: 53,1 miljoen).
- Bij de berekening van de voorziening als ook de risico's van de grondexploitatie is het uitgangspunt de besluitvorming van de raad. Tegelijkertijd bevatten de grondexploitaties Stationsgebied en Winkelsteeg nog mogelijkheden tot aanpassing wanneer risico's zich daadwerkelijk effectueren. Zo zou in dat geval bijvoorbeeld besloten kunnen worden door de raad om een deel van het plan niet uit te voeren.
- De risico's en voorzieningen zoals door het college onderkent weerspiegelen de situatie dat het college het ontwikkelen van de plannen Stationsgebied en Winkelsteeg voortzet zoals deze in december 2021 door uw raad zijn besloten. Deze plannen bevinden zich echter nog in de 'opstartfase'. Het is daarom voor uw raad de komende jaren nog mogelijk ambities bij te stellen wanneer risico's daadwerkelijk leiden tot een toename van kosten. In maart 2023 heeft reeds een planinhoudelijke bijstelling van Winkelsteeg plaats gevonden waardoor de in de stadsrekening gevormde voorziening naar verwachting zal afnemen.

Grondexploitatie

- Voor de grondexploitatie hebben wij het proces, de dossiervorming en de onderbouwingen beoordeeld waarop het management de geactualiseerde schattingen heeft gebaseerd. Wij hebben onder andere de realisatie en de geactualiseerde schattingen ultimo 2022 versus de schattingen in de jaarrekening 2021 geanalyseerd ('backtesting'). Bij deze analyse hebben wij ook gebruikgemaakt van de door Nijmegen ingezette deskundigen. Wij zien dat planexploitaties complex zijn maar desalniettemin veelal goed onderbouwd.
- De voorziening die in mindering is gebracht op de grondexploitaties is € 91,2 miljoen toegenomen ten opzichte van voorgaand jaar. Deze toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door fors hogere kostenstijgingen dan afgelopen jaar ingeschat en daarnaast het stagneren van de opbrengsten. De kostenstijgingen zijn hoofdzakelijk het gevolg van schaarste. De afvlakking van de opbrengstenstijging is tweeledig en komt enerzijds door gestegen rentes waardoor burgers minder geld kunnen lenen en anderzijds doordat het bedrag dat ontwikkelaars voor bouwgrond bereid zijn te betalen afneemt doordat bouwkosten toenemen. Gezien de omvang van de grondexploitaties Waalsprong en Winkelsteeg is de impact hiervan op de waardering groot.
- Wij merken op dat in het saldo zoals is opgenomen in de jaarrekening geen rekening is gehouden met de besluitvorming zoals deze in maart 2023 heeft plaats gevonden voor grondexploitatie Winkelsteeg. Door het toevoegen van extra woningen zal het negatieve resultaat komend jaar verminderen. Het college heeft berekend dat de impact van deze wijziging leidt tot een resultaatsverbetering van ca. € 25 miljoen. De verslaggevingsregels staan het echter niet toe om besluitvorming in een nieuw begrotingsjaar reeds te verwerken in de jaarrekening van het voorgaande begrotingsjaar.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Grondexploitatie

- De controle van de grondexploitaties Waalsprong, Stationsgebied en Winkelsteeg was een intensief proces gezien de omvang van deze grondexploitaties. Daarnaast zien we dat de grondexploitaties Stationsgebied en Winkelsteeg beide op hoofdlijnen besloten zijn door de raad in december 2021. Gedurende het jaar vindt vervolgens een nadere verfijning plaats. Per individuele ontwikkeling dient vervolgens bepaald te worden of sprake is van een planwijziging of een nadere invulling van het bestaande plan passend binnen het mandaat van het college. Aangezien ook de komende jaren beide plannen nader ingevuld zullen worden adviseren wij u jaarlijks voor het einde van het boekjaar de (herziene) grondexploitaties te laten bekrachtigen zodat er in de toekomst geen discussie kan ontstaan over de vraag of sprake is van invulling binnen bestaande kaders danwel een planwijziging.
- Wij zijn van mening dat de waardering van de grondexploitatie op basis van de hiervoor beschreven werkzaamheden en bevindingen juist is en consistent is met voorgaand jaar. Wij merken op dat de actualisatie van de binnenplanse investeringsopgaven geen onderdeel vormt van de jaarrekeningcontrole.
- De tussentijdse informatievoorziening aan de raad rondom de gebiedsexploitaties (grondexploitaties en binnenplanse investeringen) vraagt om een verdere verbetering. De omvang van de gebiedsexploitaties en de daarmee gepaarde gaande risico's zijn van zodanige omvang dat het wenselijk is om ook tussentijds actuele informatie te hebben zodat kan worden bijgesteld. Om dit mogelijk te maken zijn reeds de eerste stappen gezet waarbij op basis van een nieuw ontwikkeld format tussentijds inzicht gegeven zal worden aan de raad. Wij adviseren om deze inzichten vervolgens ook door te vertalen in tussentijdse (financiële) rapportages en de begroting voor komend jaar. We zien dat ontwikkelingen op dit moment in de begroting en voortgangsmonitor enkel tekstueel zijn waardoor tussentijds weinig zicht bestaat op de impact van actuele ontwikkelingen.
- Om de tussentijdse informatievoorziening te kunnen verbeteren adviseren wij u de nota grondbeleid te actualiseren. De huidige nota grondbeleid dateert van 2018 en past daarbij niet meer bij de huidige omvang van de grondexploitaties.

Realisatiekracht

- Wij signaleren in toenemende mate een spanningsveld tussen het kunnen realiseren van uw ambities en de beschikbare (ambtelijke-) capaciteit. Concreet zien we dit bijvoorbeeld terug in de achterblijvende uitgifte van bouw kavels. Waar u een uitgifte begrootte van 1.550 kavels is het aantal gerealiseerde uitgiften beperkt tot 170 kavels (2021: begroot 2.000 kavels versus 1.330 gerealiseerd). Ook zien we de afgelopen vijf jaar dat de stad jaarlijks positievere resultaten behaalt dan begroot als het gevolg van het niet kunnen realiseren van de ambities.
- Uit het overzicht van baten en lasten over 2022 blijken (forse) afwijkingen c.q. volumeverschillen in zowel de lasten, baten als saldi. Deze afwijkingen in combinatie met de absolute omvang en de oorzaken van het nadelig resultaat van circa € 70,0 miljoen ten opzichte van de bijgestelde begroting 2022. Hierbij merken wij op dat de voorziening voor de grondexploitaties ter grote van € 91,2 miljoen niet was begroot. Wanneer we deze buiten beschouwing laten, is er sprake van een voordeel van € 21,9 miljoen ten opzichte van de gewijzigde begroting.
- Om uw doelen en ambities te kunnen realiseren, zullen de (investerings-) uitgaven komende jaren fors moeten toenemen. Belangrijke investeringsopgaven die hieraan ten grondslag liggen zijn onder anderen het realiseren van een versnelling in de woningbouw, de energietransitie, klimaatadaptatie en de mobiliteitsopgave. Wij adviseren u te onderzoeken in hoeverre de gestelde ambities passen binnen de beschikbare capaciteit. Dit start bij de ambtelijke capaciteit maar het capaciteitsvraagstuk gaat ook om de vraag of de markt, in een situatie met toenemende personele schaarste, de ambities van de gemeente Nijmegen en de metropoolregio Arnhem-Nijmegen aan kan. Om dit inzicht te verkrijgen adviseren wij u de omvang van de gewenste investeringen over een langere periode inzichtelijk te maken en van daaruit te analyseren in hoeverre ambities realiseerbaar zijn en afhankelijk van de uitkomsten te (her-) prioriteren.

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen

Sociaal domein

- In 2022 is voor het eerst een geheel jaar gewerkt met buurtteams voor Jeugd & Gezin. Deze activiteiten zijn belegd bij Stichting Oidos. De activiteiten van de buurtteams voor volwassenen zijn met ingang van 2022 belegd bij de Stichting Buurtteams volwassenen Nijmegen. Met beide stichtingen heeft afrekening plaats gevonden op basis van een lumpsum overeenkomst. Het is belangrijk de komende periode te blijven beoordelen in hoeverre de stichtingen haar verplichtingen nakomen om te borgen dat dure tweedelijns zorg beperkt blijft.
- Op de ondersteuning volwassenen, gezinnen en kinderen is voordeel behaald van € 6,9 miljoen ten opzichte van de bijgestelde begroting. Dit resultaat wordt voor ca. € 5 miljoen veroorzaakt door achterblijvende instroom in beschermd wonen. Deze trend is bij veel gemeenten zichtbaar. De reden hiervoor lijkt te liggen in de overgang die in 2021 heeft plaats gevonden van het beschermd wonen Wmo naar de GGZ Wonen in de Wet langdurige zorg (Wlz). Hierdoor is het voor zorgaanbieders aantrekkelijker om zorg te verlenen als onderdeel van de Wlz.
- De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft, evenals in voorgaande jaren, een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen over 2022 verstrekt. Voor de PGB-bestedingen 2022 (€ 6,9 miljoen) heeft de gemeente Nijmegen zelf onderzoek gedaan naar de getrouwheid en de rechtmatigheid van deze bestedingen. Naar aanleiding van deze werkzaamheden resteert een er onzekerheid van € 4,0 miljoen met betrekking tot de PGB-bestedingen.
- Voor komende jaren bestaat er een grote onzekerheid binnen het sociaal domein. Deze onzekerheid komt voort uit de hervormingsagenda jeugd waarbij nog niet bekend is hoeveel geld gemeenten de komende jaren beschikbaar krijgen voor jeugdzorg. Een tweede belangrijk aandachtspunt betreft de ontwikkeling van de financiële positie van zorgaanbieders. In toenemende mate zien we dat zorgaanbieders moeite hebben om te komen tot een sluitende exploitatie. Daarbij lijken lonen in de zorg fors toe te nemen op basis van de recente cao's wat zeer waarschijnlijk een effect gaat hebben op de kosten van jeugdzorg en WMO.

Kwaliteit en transparantie van de stadsrekening

Hoewel wij ons realiseren dat het tot stand brengen van verbeteringen een groeipad kent, constateren wij dat de gewenste kwaliteitsimpuls in deze stadsrekening nog onvoldoende tot uiting is gekomen. Wij onderkennen in het kader van de kwaliteit en transparantie van de stadsrekening de volgende aandachtspunten:

1. De kwaliteit van de toelichtingen en analyses behoeft verbetering. Oorzaakanalyses ontbreken vaak nog. Verschillen zijn veelal cijfermatig verklaard, maar waardoor de afwijking is veroorzaakt en al dan niet eerder was te voorzien, blijkt in de meeste gevallen niet.
2. Een logische vervolgstap is het meer integreren van doelen en euro's in de beleidscyclus c.q. de kadernota's en vervolgens de begroting en jaarrekening.
3. Het voorspellend vermogen van de begroting en tussentijdse informatievoorziening is een belangrijk aandachtspunt. Adequate oorzaakanalyses en inzicht in de afwijkingen tussen begroting en realisatie dragen bij aan het doorontwikkelen van de voorspellende waarde van de begroting en tussentijdse informatievoorziening.

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het normenkader 2022, dat op 13 december 2022 ter kennisgeving is aangeboden aan de gemeenteraad.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2022 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Toelichting uitgebreide controleverklaring

De controleverklaring bij de jaarrekening heeft een belangrijke maatschappelijke functie. Daarin geeft de accountant namelijk weer of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de resultaten en financiële positie, en of de baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Gebruikers van jaarrekeningen hebben aangegeven behoefte te hebben aan meer inzicht in de door de accountant ter zake uitgevoerde werkzaamheden. Dit heeft in combinatie met een wijziging van de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (de voorschriften voor het uitvoeren van een accountantscontrole) geresulteerd in een uitgebreidere tekst van de controleverklaring bij uw jaarrekening 2022. Hierin doen wij in het hoofdstuk 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' aanvullend verslag over onze controleaanpak voor frauderisico's, naleving van wet- en regelgeving, en de veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie.

Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Nijmegen hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2022 van de gemeente Nijmegen uitgevoerd en hebben een goedkeurende controleverklaring verstrekt voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Wij hebben niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze minimumdrempel, die van invloed zijn op het vermogen en/of het resultaat van de gemeente. Wij hebben deze niet-gecorrigeerde controleverschillen opgenomen in [Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen](#).

Wij hebben controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2022, zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2022.

Op basis van onze controlewerkzaamheden en de toelichting in de jaarrekening (hoofdstuk: 'Begrotingsrechtmatigheid') constateren wij dat de begrotingsoverschrijdingen passen binnen bestaand beleid en de raad hierover tijdig is geïnformeerd waardoor wij deze niet meewegen in ons oordeel.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2022 geconstateerd.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel, die van invloed zijn op de WNT. Voor de controle van de WNT hebben wij onze interne specialisten ingezet.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van uw gemeente. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting op de jaarrekening 2022, onder 'Grondslagen'.

Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Wij zijn van mening dat de verslaggevings-vraagstukken en de toegepaste inschattingen goed onderbouwd en redelijk zijn, en consistent zijn gebruikt.

Bestuurlijke samenvatting

Onze belangrijkste conclusies als basis voor de controleverklaring

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Nijmegen

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in [Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging](#).

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening 2022.

De grondslagen zijn toegepast met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten. De grondslagen zijn aanvaardbaar.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.

De jaarstukken 2022 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2022 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2022 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten met toelichting en de SiSa-bijlage).

De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over onder andere weerstandsvermogen en risicobeheersing, bedrijfsvoering en verbonden partijen) het jaarverslag.

Op basis van de Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college van burgemeester en wethouders in het jaarverslag, en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken, verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Bevindingen jaarrekening

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is verslechterd

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk onderscheid tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd. De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming.

Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten over het boekjaar 2022 bedraagt € 38,2 miljoen nadelig. Per saldo is tussentijds € 19,5 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2022 circa € 57,7 miljoen nadelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

In het overzicht hiernaast hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2022 circa 22,7% van het balanstotaal (ultimo 2021: 25,2% van het balanstotaal) en is verslechterd ten opzichte van 2021.

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemming. Deze tussentijdse resultaatbestemming bestaat uit de onttrekkingen aan en stortingen in reserves gedurende het boekjaar. Deze mutaties in reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de eerdere politieke besluitvorming.

Wat het voorgaande concreet betekent voor uw gemeente hebben wij in het overzicht hiernaast weergegeven.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2022	2021	2020	2019
Eigen vermogen per 1 januari	176,6	126,4	99,0	91,5
Tussentijdse resultaatbestemming	19,5	9,8	-/ 6,4	2,2
Gerealiseerd resultaat	-/ 57,7	40,5	33,8	-/ 5,3
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	-/ 38,2	50,3	27,4	7,5
Eigen vermogen per 31 december	138,5	176,6	126,4	99,0

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	932,4
Totale lasten	-/ 970,6
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten	-/ 38,2
Af: stortingen in reserves	-/ 54,5
Bij: onttrekkingen aan reserves	35,0
Saldo mutaties reserves	-/ 19,5
Gerealiseerd resultaat	-/ 57,7

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

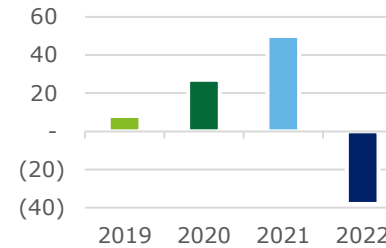
Het overzicht van baten en lasten over het boekjaar 2022 laat een nadelig gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten van € 38,2 miljoen zien, ten opzichte van een begroot voordelig saldo van € 31,8 miljoen (begroting na wijziging).

De jaarrekening 2022 sluit – na verwerking van de mutaties in reserves – met een nadelig gerealiseerd resultaat van circa € 57,7 miljoen. In dit saldo is een bedrag opgenomen van € 91,2 miljoen zijnde de gevormde voorziening op de grondexploitatie na herijking. Het genormaliseerde resultaat bedraagt derhalve € 33,5 miljoen positief. Dit is het resultaat zonder de genoemde wijziging in de voorziening bouwgronden in exploitatie

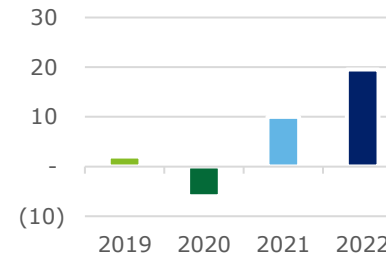
In de programmaverantwoording geeft het college per programma op hoofdlijnen per ambitie een verklaring voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De gemeente heeft de belangrijkste verschillen toegelicht en heeft de financiële impact ervan in kaart gebracht. In de paragraaf [Begrotingsrechtmatigheid](#) van onze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

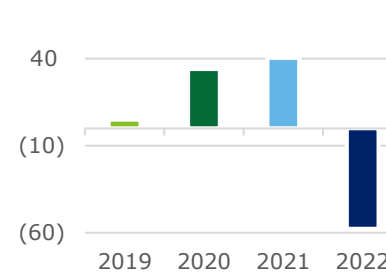
Gerealiseerd totaalsaldo baten en lasten
(x € 1 miljoen)

Mutaties in reserves
(x € 1 miljoen)

Gerealiseerd resultaat
(x € 1 miljoen)

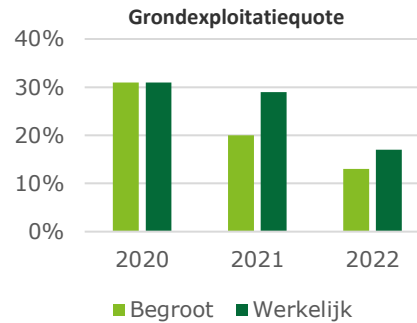
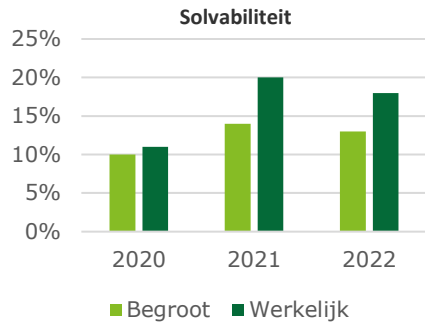

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Kengetallen voor gemeente Nijmegen (begroot en werkelijk over de periode 2020-2022)

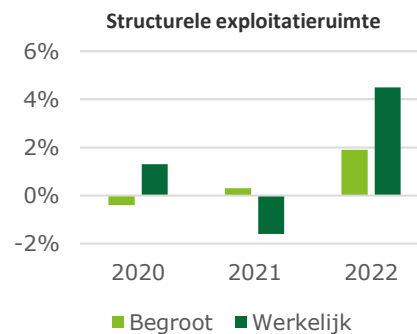
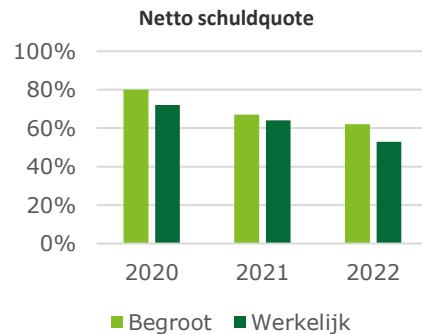

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Als sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (totaal van algemene en bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatiequote

De grondexploitatiequote geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale baten van de gemeente. In de regel geldt: hoe hoger de grondexploitatiequote, hoe groter het risico dat de gemeente loopt.

Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de 'druk' van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is ook van belang te kijken naar de structurele baten en lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken.

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Voorspellende waarde van uw begroting

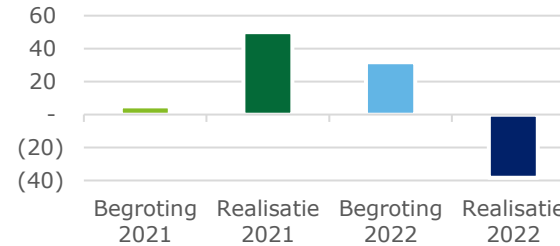
De jaarrekening 2022 sluit met een negatief gerealiseerd resultaat van circa € 38,2 miljoen. In dit saldo is een bedrag opgenomen van € 91,2 miljoen, dat betrekking heeft op de verantwoorde voorziening in de grondexploitatie. Het genormaliseerde resultaat bedraagt derhalve € 53,0 miljoen positief, waarvan € 14,7 miljoen voortkomt uit een toename van het gemeentefonds die in de decembercirculaire zichtbaar is geworden.

De begroting is voor uw gemeente een belangrijk sturingsinstrument. Het is een kaderstellend document waarmee de gemeenteraad financiële en beleidsmatige kaders vaststelt waarbinnen het college haar beleid en doelen kan realiseren.

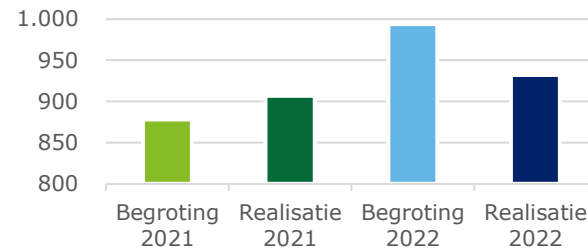
De gemeenteraad heeft de focus gelegd op het realiseren van de gestelde doelen. De realiteit hiervan is echter niet altijd in balans met de beschikbare capaciteit en mogelijkheden. Hiermee is de begroting meer gebaseerd op uw politiek-bestuurlijke ambities dan op wat uw gemeente daadwerkelijk met de beschikbare middelen en capaciteit kan realiseren.

Wij adviseren u nader te onderzoeken en eventueel maatregelen te nemen om de voorspellende waarde van de begroting van zowel de investeringen als de baten en lasten en de uitvoeringskracht ervan dichterbij elkaar te brengen.

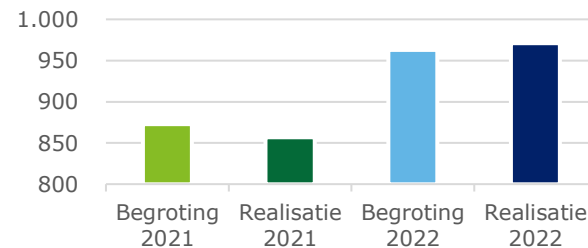
Saldo baten en lasten | Begroting vs realisatie
(x € 1 miljoen)

Baten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves)
(x € 1 miljoen)

Lasten | Begroting vs realisatie (excl. mutaties reserves)
(x € 1 miljoen)

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkelingen in vermogen en resultaat van uw gemeente

Het weerstandsvermogen is afgenomen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de door de gemeente geschatte risico's. Beiden zijn gemuteerd in 2022; de ratio weerstandsvermogen is met 0,48 afgenomen tot 0,67 wat betekent dat de door het college onderkende risico's niet volledig worden afgedekt middels weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 114,1 miljoen (2021: € 157,3 miljoen). De beschikbare weerstandscapaciteit is afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar.

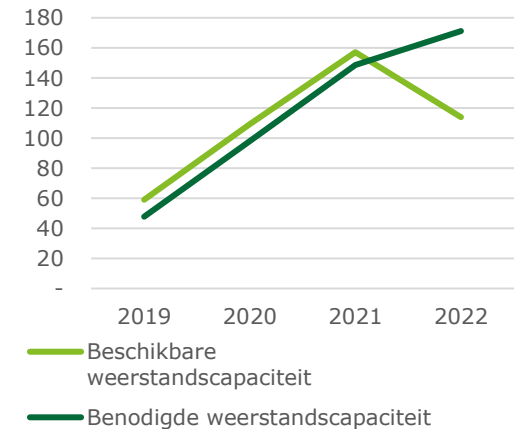
Benodigde weerstandscapaciteit

De inventarisatie van risico's – die in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van het jaarverslag is opgenomen – geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een schatting van de kans dat het geïdentificeerde risico zich voordoet, om daarmee de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij geeft het college een doorlopend inzicht in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn vervallen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de belangrijkste risico's.

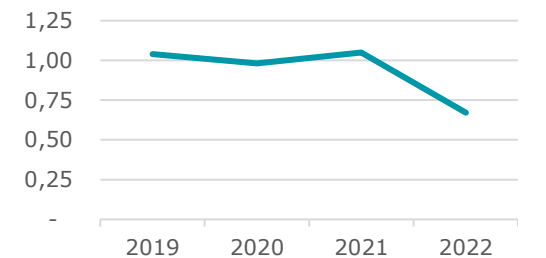
Uw gemeente heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is. Het berekende bedrag voor specifieke risico's bedraagt € 171,2 miljoen (2021: € 136,6 miljoen). Ten opzichte van 2021 is hiermee sprake van een toename van de gekwantificeerde risico's met € 34,6 miljoen.

Uw weerstandscapaciteit is hiermee lager dan de onderkende risico's. De risico zoals door het college onderkend weerspiegelen de risico's gegeven het ontwikkelen van de gebiedsexploitatie Stationsgebied en Winkelsteeg zoals deze in december 2021 zijn besloten. Deze plannen bevinden zich echter nog in de 'opstartfase'. Het is daardoor de komende jaren nog mogelijk ambities bij te stellen wanneer risico's daadwerkelijk leiden tot een toename van kosten. In voorkomend geval zal bijv. gekozen kunnen worden om een deel niet te ontwikkelen.

Weerstandscapaciteit
(x € 1 miljoen)

Ratio weerstandsvermogen

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Speerpunten auditcommissie

Speerpunt 1 | Raadsinformatie over actuele ontwikkelingen zoals de energietoeslag, inflatie en opvang vluchtelingen

Begin maart 2022 is de oorlog uitgebroken in Oekraïne en Rusland. De uitbraak heeft een grote impact op de gemeenten. Dit heeft geleid tot een grote stroom vluchtelingen die ook binnen de grenzen van de gemeente Nijmegen zijn opgevangen. Daarnaast heeft de (onder andere) de inval van Rusland in de Oekraïne geleid tot een hoge inflatie en sterk toegenomen energiekosten.

U bent tussentijds middels de voortgangsmonitor geïnformeerd over de effecten die dit heeft op de stad en haar begroting. Ook in de begroting ziet u de impact van deze crisis op verschillende plekken terugkomen. Zo is bijvoorbeeld de negatieve ontwikkeling van de grondexploitaties een direct gevolg van de hoge inflatie en heeft de gemeente middelen beschikbaar gesteld om burgers te compenseren wanneer zij de kosten niet langer konden dragen.

Ten tijde van Corona heeft u separaat inzicht gekregen in de daarmee samenhangende kosten. Dit is echter niet mogelijk voor de kosten die gepaard gaan met de huidige ontwikkelingen. Een uitsplitsing van de kosten is arbitrair. Immers ving de stad voorheen ook vluchtelingen op en zijn de kostenstijgingen niet te becijferen wanneer er geen sprake was geweest van oorlog.

Speerpunt 2 | Nadere analyse stadsbegroting

Op verzoek van de raad hebben wij uw begroting nader beoordeeld. Op 5 oktober hebben wij onze resultaten middels een prestatie gedeeld aan de auditcommissie.

Onze belangrijkste observaties bij de begroting 2023 vatten wij hier kort samen:

- Wij vinden het positief dat de programma's in uw begroting zijn opgesteld aan de hand van een doelenboom. Deze doelenbomen geven de programma's structuur. Wel merken wij hierbij op dat het aantal doelen vrij groot is en dat de relatie tussen doelen en beschikbare middelen hierdoor vaak lastig te volgen.
- Daarnaast merken wij op dat in de stadsbegroting 2023 nog geen geactualiseerde grondexploitaties zijn opgenomen. Gezien de omvang van de grondexploitatie als ook economische ontwikkelingen adviseren wij om ook tussentijds te actualiseren.

Speerpunt 3 | Ontwikkeling parameters grondexploitaties

Een belangrijk element in de waardering van grondexploitaties betreft de inschatting van de toekomstige kosten en opbrengstenstijging. Het college heeft bij het actualiseren rekening gehouden met de meest actuele gegevens. Hiervoor is door de gemeente een deskundige ingezet die de uitgangspunten van de gemeente heeft getoetst.

De verwachte opbrengstenstijging valt fors lager uit dan voorgaand jaar en de verwachte kostenstijging is aanzienlijk hoger dan vorig jaar ingeschat. Dit leidt ertoe dat de verwachte resultaten van de grondexploitaties fors negatief zijn bijgesteld. Voor een nadere detaillering van de impact verwijzen wij u naar de Paragraaf: [Voorraad onderhanden werk](#). De ontwikkeling van de belangrijkste parameters hebben wij hieronder in een tabel opgenomen. Waarbij we de uitgangspunten zoals in de jaarrekening 2021 opgenomen afzetten tegen de geactualiseerde uitgangspunten.

Speerpunt 4 | Beheersing en verantwoording investeringskredieten

Een aantal grote investeringskredieten is gekoppeld aan de gebiedsexploitaties Stationsgebied en Winkelsteeg. Om de ontwikkeling van de uitgaven op deze investeringskredieten te kunnen volgen wordt in samenspraak met de raad een model ontwikkeld op basis waarvan tussentijds inzicht gegeven kan worden op de ontwikkeling van de gehele gebiedsexploitatie bestaande uit de grondexploitatie en de verschillende investeringsopgaven.

** Na 10 jaar vindt geen indexatie van opbrengsten plaats overeenkomstig de verslaggevingsvoorschriften.*

	2022	2023	2024	2025	2026 en verder *
Verwachte kostenstijging jaarrekening 2021	3%	2%	2%	2%	2%
Verwachte kostenstijging jaarrekening 2022	8%	4,5%	3%	2%	2%
Verwachte opbrengstenstijging woningen jaarrekening 2021	3%	3%	2%	2%	2%
Verwachte opbrengstenstijging woningen jaarrekening 2022	Ca. 10%	-4%	-2%	0%	2%

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De voorraad onderhanden werk

De balanspost met de belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreft de voorraad onderhanden werk, waaronder de bouwgronden in exploitatie (grondexploitatie). Deze balanspost is door het saldo ultimo 2022 ad € 155,9 miljoen relevant voor de accountantscontrole, maar ook door de schattingen die een rol spelen bij het ramen van de in 2023 e.v. nog te realiseren baten ad € 586,9 miljoen en lasten ad € 501,6 miljoen. De nog te realiseren baten en lasten vormen samen met de boekwaarde de basis voor de waardering in de jaarrekening, oftewel het verwachte resultaat bij afsluiting van de projecten. Dit leidt tot een voorziening indien het college verwacht dat het project verlieslatend is en tot (tussentijdse) winstneming bij een verwachte winst. Voor de waardering van grondexploitatie dient de gemeente per individueel project te bepalen of de gemeente de boekwaarde plus de in de toekomst nog te realiseren kosten en opbrengsten, naar beste schatting, terugverdiend.

De gemeente Nijmegen schat ultimo 2022 in dat de totale omvang van de niet terug te verdienen kosten op de gehele grondexploitatie circa € 126,9 miljoen bedraagt (2021: € 35,7 miljoen). Hiervoor is een voorziening getroffen. Deze voorziening is geheel in mindering gebracht op de bouwgronden in exploitatie.

Wij merken hierbij op dat in maart 2023 een nieuwe planexploitatie is opgesteld voor Winkelsteeg. Hiermee zal een deel van het ontstane verlies worden gecompenseerd. Het college heeft berekend dat de impact van deze wijziging leidt tot een resultaatsverbetering van ca. € 25 miljoen.

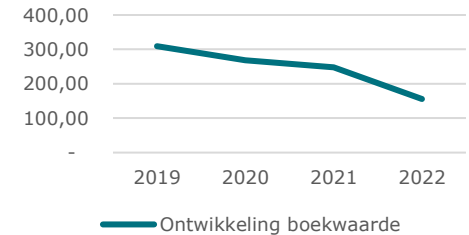
Het controleproces van de waardering van de voorraad onderhanden werk

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot vijf P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt. Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) in de projecten, in relatie tot de huidige marktvrage in de gemeente?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen, en dus van grond, hebben langere tijd onder druk gestaan. Deze situatie is omgeslagen in een grote vraag naar woningen en grond, waardoor de grondprijs zich in een hoog tempo in positieve zin ontwikkelt. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke grondprijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de positieve marktontwikkelingen?
- **Plankosten:** door de toenemende vraag naar woningen en dus naar bouwcapaciteit is sprake van een toenemende stijging van de bouwkosten. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd en welke prijzen bovenwaarts moeten worden bijgesteld als gevolg van de grotere vraag en de hierbij horende prijsontwikkelingen?
- **Parameters:** zijn de parameters voor kosten en opbrengstenstijgingen opportuun, beredeneerd vanuit de huidige situatie en de best mogelijke inschatting van de toekomstige ontwikkeling van de grondprijzen en de plankosten?

De 5 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in uw paragraaf 'Grondbeleid'.

Totale boekwaarde bouwgronden in exploitatie (x € 1 miljoen)

Uit deze figuur blijkt dat de boekwaarde van de bouwgronden in exploitatie in 2022 fors is afgenomen.

De belangrijkste oorzaak hiervan is de toename van de gevormde voorziening van € 91,2 miljoen

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor het actualiseren van de grondexploitaties – vooral de uitgangspunten voor planning (fasering), programmering en prijsbeleid, maar ook de parameters voor kosten- en opbrengstenstijging en de gehanteerde rekenrente (rente-omslagmethode), hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of de veronderstellingen redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen, met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

De grondexploitaties zijn door het college voor de jaarrekening 2022 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd), en waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd, en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening noodzakelijk is.

Tussentijdse winstneming

In juli 2019 heeft de commissie BBV de notitie ‘Grondbeleid in begroting en jaarstukken’ gepubliceerd. Hierin is opgenomen dat gemeente voor tussentijdse winstneming de ‘Percentage Of Completion methode’ (POC-methode) moeten toepassen. Hierbij geldt dat gemeenten, indien aan een aantal voorwaarden is voldaan, tussentijds winst moeten nemen.

Voor het toepassen van de POC-methode is het van belang dat uw gemeente het resultaat betrouwbaar kan schatten. Ook moet er sprake zijn van verkochte grond en gerealiseerde kosten.

Op grond van de POC-methode heeft uw gemeente in het boekjaar 2022 voor € 1,5 miljoen aan tussentijdse winst genomen op de grondexploitatie (2021: € 1,1 miljoen).

Belangrijkste bevindingen inzake waardering grondexploitaties

Als onderdeel van de controle van de waardering van de bouwgronden in exploitatie voeren wij een risicoanalyse uit ter bepaling van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties en de hierdoor bestaande kans op een materiële fout in de waardering ervan. Hierbij betrekken wij de huidige boekwaarde, het geprognosticeerde resultaat, en de aard en omvang van de nog te realiseren baten en lasten (liggen hier bijvoorbeeld al contracten of overeenkomsten aan ten grondslag of niet).

Naast de hiervoor genoemde elementen spelen bij de risicoclassificatie van de individuele projecten ook de aard van het project, de programmering en de doorlooptijd een belangrijke rol.

Zo zorgt binnenstedelijke herstructurering normaliter voor een grotere complexiteit, doordat de gemeente de bestaande ruimte herontwikkelt en dit type projecten hierdoor (financieel gezien) gevoeliger is voor risico's dan volledig nieuw uit te leggen locaties. Een langere doorlooptijd van de projecten zorgt voor een hoger risicoprofiel, doordat de schatting van kosten en opbrengsten van de projecten subjectiever is naarmate de doorlooptijd toeneemt.

Op grond van onze risicoanalyse hebben wij geconcludeerd dat de grondexploitaties Waalsprong, Winkelsteeg en Stationsgebied de belangrijkste projecten binnen uw gemeente zijn.

Van deze projecten hebben wij de aannemelijkheid van de nog te realiseren kosten en opbrengsten getoetst en is tevens de getroffen verliesvoorziening of de verantwoorde (tussentijdse) winstneming gecontroleerd.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Voorraad onderhanden werk (grondexploitatie)

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2022 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt

Wij hebben op grond van de door ons verrichte werkzaamheden inzake de waardering van de grondexploitaties vastgesteld dat uw gemeente:

- Beschikt over actuele ramingen van de nog te realiseren baten en lasten.
- Beschikt over een deugdelijke onderbouwing van de gehanteerde uitgangspunten in de grondexploitaties.
- Externe deskundigheid heeft ingeschakeld ter onderbouwing van de geraamde grondprijzen en grondopbrengsten met inbegrip van verwachte opbrengstenstijgingen.
- Een niet onaannemelijk niveau heeft bepaald van de nog te maken plan- en civiele kosten.

De uitgangspunten die in de grondexploitaties en dus in de jaarrekening 2022 zijn verwerkt, zijn door ons getoetst en als aannemelijk aangemerkt.

Verder merken wij volledigheidshalve op dat wij voor de waardering van de grondexploitatie per 31 december 2022 de per die datum vastgestelde projectkaders en genomen besluiten betrokken hebben bij de controle van de waardering. Er is geen rekening gehouden met de effecten van eventuele toekomstige, nog vast te stellen, ambities van uw gemeente. Wij adviseren u te beoordelen of/hoe deze besluitvorming mee kan lopen in de besluitvorming rondom de cyclus begroting – VGP – stadsrekening. Hierbij geven wij u ter overweging om het VGP te beperken tot de majeure exploitaties.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn adequaat toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij een controle uitgevoerd op de begrotingsrechtmatigheid. De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moet de gemeenteraad zelf nader invullen en concretiseren. Dit gebeurt met het vaststellen van de begroting en via de financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet.

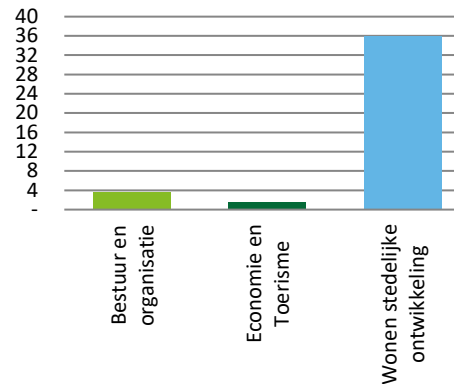
Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de lasten binnen de begroting blijven en het college belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig meldt aan de gemeenteraad, zodat zij hierover tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat het college inbreuk maakt op het budgetrecht van de gemeenteraad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft de accountant niet in alle gevallen mee te wegen in zijn rechtmatigheidsoordeel. De kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en zijn in te delen in de categorieën als genoemd in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moeten wij kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Wij hebben in de figuur hieronder de programma's met lastenoverschrijdingen opgenomen.

Voor de begrotingsrechtmatigheid moeten wij kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. In de figuur hieronder hebben wij de programma's met een lastenoverschrijding opgenomen.

Lastenoverschrijdingen
(x € 1 miljoen)

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van en toelichting op deze overschrijdingen naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in het hoofdstuk 'Begrotingsrechtmatigheid' in de jaarrekening. Hiermee legt het college aan de gemeenteraad verantwoording af over de begrotingsrechtmatigheid van de lasten over 2022.

Op basis van onze controlewerkzaamheden en de toelichting in de jaarrekening (hoofdstuk: 'Begrotingsrechtmatigheid') constateren wij dat de begrotingsoverschrijdingen passen binnen bestaand beleid en de raad hierover tijdig is geïnformeerd waardoor wij deze niet meewegen in ons oordeel.

Kredietoverschrijdingen

Kredietoverschrijdingen vereisen conform de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV – vergelijkbaar met kostenoverschrijdingen in het overzicht van baten en lasten – autorisatie van de gemeenteraad. Indien een overschrijding niet door de raad is geautoriseerd, is deze strikt genomen onrechtmatig. Afspraken hierover tussen de gemeenteraad en het college kunnen zij nader vastleggen in de financiële verordening ex art. 212 Gemeentewet.

Wij hebben geen overschrijdingen van investeringskredieten geconstateerd. Wel wijzen wij u er op dat het belangrijk is periodiek investeringskredieten te herijken nu kosten sterk aan inflatie onderhevig zijn.

Europese aanbestedingen

Wij constateren geen rechtmatigheidsfouten als gevolg van het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels. Wij hebben zelfstandig controlewerkzaamheden verricht op de Europese aanbestedingsregels waarbij geen overtredingen van EU-aanbestedingsregels zijn geconstateerd.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Fraude, integriteit, en naleving wet- en regelgeving

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving

Bij onze controle vragen wij u jaarlijks inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking kan bevatten door fraude of het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van de inschattingen, het proces dat u daarbij hanteert, en de communicatie daarover met het personeel en met de gemeenteraad. Tijdens deze gesprekken heeft uw organisatie aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen voor de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten, doordat sprake kan zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of verkeerd voorstellen van zaken, of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

Wij hebben de accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast, in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Fraude en integriteit

Jaarlijks verkrijgen wij inzicht in de integriteitsmeldingen, die wij vervolgens doorspreken met uw integriteitscoördinator. Wij hebben op basis van onze controle en de besprekingen geen fraudegevallen geconstateerd.

Onze conclusie is voorts dat uw gemeente op een adequate wijze opvolging geeft aan geïdentificeerde integriteitskwesaties, en hierover tijdig met ons in contact treedt.

Kwaliteit en transparantie van de stadsrekening

Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij vastgesteld dat uw jaarstukken 2022 voldoen aan de vereisten uit het BBV. Wij hebben bij onze werkzaamheden de jaarstukken integraal doorgenomen en hebben daarbij – naast de verenigbaarheid van jaarverslag en jaarrekening – vanuit het belang en begrip van de gebruikers van de jaarstukken vooral gelet op de toegankelijkheid en begrijpelijkheid van de daarin opgenomen toelichtingen en analyses.

Hoewel wij ons realiseren dat het tot stand brengen van verbeteringen een groeipad kent, constateren wij dat de gewenste kwaliteitsimpuls in deze stadsrekening nog onvoldoende tot uiting is gekomen.

Wij onderkennen in het kader van de kwaliteit en transparantie van de stadsrekening de volgende aandachtspunten:

1. De kwaliteit van de toelichtingen en analyses heeft verbetering. Oorzaakanalyses ontbreken vaak nog. Verschillen zijn veelal cijfermatig verklaard, maar waardoor de afwijking is veroorzaakt en al dan niet eerder was te voorzien, blijkt in de meeste gevallen niet.
2. Een logische vervolgstap is het meer integreren van doelen en euro's in de beleidscyclus c.q. de kadernota's en vervolgens de begroting en jaarrekening.
3. Het voorspellend vermogen van de begroting en tussentijdse informatievoorziening is een belangrijk aandachtspunt. Adequate oorzaakanalyses en inzicht in de afwijkingen tussen begroting en realisatie dragen bij aan het doorontwikkelen van de voorspellende waarde van de begroting en tussentijdse informatievoorziening.

Voorziening verlofsparen

Vanaf 1 januari 2022 kunnen medewerkers, als gevolg van de nieuwe CAO afspraken, bovenwettelijk verlof sparen. In tegenstelling tot andere personele verplichtingen is het, indien aan de voorwaarden wordt voldaan, voorgeschreven hier een voorziening voor te vormen. Door de gemeente Nijmegen is deze voorziening bepaald en berekend aan de hand van verschillende parameters.

Bestuurlijke
samenvatting

Bevindingen
jaarrekening

Interne
beheersing

Overige
aangelegenheden

Bijlagen

Blz. 23/2304787F2C/SS

Interne beheersing

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2022

Boardletter 2022, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2022 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle was primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing, voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

Voor de bevindingen van de interim-controle verwijzen wij naar onze boardletter 2022.

In de boardletter hebben wij een aantal aandachtspunten voor het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2022 benoemd. Als onderdeel van onze werkzaamheden voor de jaarrekening zijn wij nagegaan of deze aandachtspunten voldoende zijn opgevolgd. Voor zover de opvolging en/of onze controle ervan hiertoe aanleiding geven, hebben wij onze bevindingen in dit accountantsverslag bij het betreffende onderwerp verwerkt.

Memoriaalboekingen

Memoriaalboekingen zijn (correctie)boekingen die niet via de reguliere boekingsgang plaatsvinden. Deze boekingen zijn hierdoor in opzet meer risicovol en daarom besteden wij bij onze controle extra aandacht aan deze boekingen.

Wij merken op dat de gemeente sinds voorgaand jaar inzet op een verbetering en vereenvoudiging van de processen rondom memoriaalboekingen. Zo is de controle en autorisatie van memoriaalboekingen in 2022 verder aangescherpt. Desondanks is het technisch nog steeds mogelijk dat beperkt aantal medewerkers zelfstandig correctieboekingen doorvoeren.

Om de controle zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren, en toe te spitsen op het specifieke risico en karakter van memoriaalboekingen, hebben wij gebruikgemaakt van een data-analyse tool. Hieruit zijn geen onjuistheden, onrechtmatigheden of anderszins bijzonderheden gebleken.

Evaluatie opstel- en controleproces

Medio 2022 hebben wij met de ambtelijke organisatie het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2021 geëvalueerd, en waar nodig aanscherpingen verwerkt in het interne 'draaiboek' voor het opstelproces en de werk- en planningsafspraken voor de jaarrekening. Met deze aanpassingen is het proces verder geoptimaliseerd en is de controle binnen de afgesproken planning afgerond.

Het opstel- en controleproces is door een goede samenwerking goed verlopen. Wel zien we dat controle van de grondexploitaties overeenkomstig voorgaand jaar veel werkdruk creëert aan de kant van de gemeente als ook aan onze kant. We hebben daarom reeds met elkaar besproken te bekijken wat er voor nodig is om deze controle eerder uit te voeren.

Wij trekken samen met uw gemeente op in het proces van het digitaliseren van de controle. In het najaar van 2023 wisselen wij met uw organisatie verder van gedachten over de vereisten in de automatiseringsomgeving en de inrichting van uw financiële administratie, met als doel de mogelijkheden van data-analyse maximaal te kunnen benutten.

De verantwoording over en interne controle van de SiSa-bijlage zijn sterk verbeterd ten opzichte van vorig jaar. Ondanks een nog verdere toename van het aantal regelingen is het controleproces soepel verlopen.

Betrouwbaarheid en continuïteit van de automatiseringsomgeving inclusief cybersecurity behoeft verdere aandacht

De bestaande tekortkomingen in de IT-omgeving leiden ertoe dat de gemeente en wij niet zonder meer kunnen steunen op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Belangrijke nadelen van het feit dat onvoldoende opvolging en prioriteit is gegeven aan onze eerdere aanbevelingen, zijn onder andere:

- Uw gemeente loopt een verhoogd risico op tekortkomingen in de geautomatiseerde gegevensverwerking die bijvoorbeeld kunnen resulteren in niet-betrouwbare data c.q. cijfers en een grote(re) impact kunnen hebben indien sprake is van cybersecurity incidenten.
- Het niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking leidt ertoe dat bij de interne controles niet zonder meer gebruik is te maken van onder andere data-analyses. De uitvoering van de interne controles – waarbij bijvoorbeeld voor inkopen data-analyse is ingezet – is hierdoor niet optimaal efficiënt, doordat eerst aanvullende werkzaamheden nodig zijn om de betrouwbaarheid van data/lijstwerk vast te stellen. Bovendien kan de interne controle bij maximaal gebruik van data-analyse een hogere toegevoegde waarde opleveren voor de organisatie doordat zij daarmee belangrijke inzichten kan verkrijgen en de controles ook meer risicogericht kan insteken.

Wij zien dat het college de bevindingen heeft onderkend en hiermee actief aan de slag is om verbetering te realiseren. Wij begrijpen dat reeds voortgang is gerealiseerd. Bij de interim controle 2023 zullen wij dit nader beoordelen.

Bestuurlijke
samenvatting

Bevindingen
jaarrekening

Interne
beheersing

Overige
aangelegenheden

Bijlagen

Blz. 25/2304787F2C/SS

Interne beheersing

Belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2022

- Als gevolg van het (vooralsnog) onvoldoende opvolgen van de aanbevelingen op dit gebied hebben wij ook voor de jaarrekeningcontrole 2022 niet zonder meer kunnen steunen op de geautomatiseerde gegevensverwerking. Het gevolg van deze conclusie is dat wij meer gegevensgericht werk hebben moeten verrichten, waaronder het uitvoeren van specifieke werkzaamheden om de betrouwbaarheid van data en lijstwerk vast te stellen.

Voor onze inhoudelijke bevindingen en de resterende aanbevelingen inzake de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking verwijzen wij kortheidshalve naar onze boardletter 2022.

Wel zijn wij bij de jaarrekeningcontrole in staat geweest data-analyse in te zetten als onderdeel van de controleaanpak voor de memoriaalboekingen. Hierbij hebben wij met data-analyse een diepgaande en risicogerichte analyse uitgevoerd van deze in opzet meer risicovolle boekingen. Door de inzet van data-analyse hebben wij de met gegevensgerichte werkzaamheden te onderzoeken populatie memoriaalboekingen sterk kunnen reduceren in vergelijking met 2021. Dit illustreert het belang en de toegevoegde waarde van een betrouwbare IT-omgeving als basis voor de inzet van data-analyse.

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Samenvatting overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving.

Wij hebben van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Nijmegen een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het college en het ambtelijk management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen tijdens het uitvoeren van onze controle.

Naar onze mening is ons bij het uitvoeren van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	N.v.t.	N.v.t.
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	€ 0	€ 0
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten: • Niet van toepassing	€ 0	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding, Fido, etc.): • Niet van toepassing	€ 0	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	€ 0	
Overige rechtmatigheidsfouten	€ 0	
Totaal rechtmatigheidsfouten	€ 0	

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2022 en het normenkader 2022, dat op 13 december 2022 ter kennisgeving is aangeboden aan de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A2 – Onzekerheden in de controle

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid rechtmatigheid betreft tevens getrouwheid: • Onzekerheid PGB bestedingen (SVB)	€ 4,0 miljoen	€ 4,0 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	€ 0	€ 0
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid: • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding, Fido, etc.): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid): • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid • Niet van toepassing	€ 0	€ 0
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	€ 4,0 miljoen	€ 4,0 miljoen

- Het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid is opgenomen in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018, het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2022 en het normenkader 2022, dat op 13 december 2022 ter kennisgeving is aangeboden aan de gemeenteraad.
- Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de strekking van ons getrouwheids- en rechtmatigheidsoordeel bij de jaarrekening 2022 alsook de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen.

De strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening is als volgt:

- Getrouwheidsoordeel: goedkeurend
- Rechtmatigheidsoordeel: goedkeurend

Per regeling geven wij in de volgende tabel aan of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
A14	Specifieke uitkering versterking van de lokale integrale aanpak van radicalisering, (gewelddadig) extremisme en terrorisme in 2022	n.v.t.	€ .000	
A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	n.v.t.	€ .000	
B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek	n.v.t.	€ .000	
C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	n.v.t.	€ .000	
C30	Specifieke uitkeringen proeftuinen aardgasvrije wijken 2e ronde	n.v.t.	€ .000	
C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	n.v.t.	€ .000	
C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	n.v.t.	€ .000	
C43	Regeling reductie energiegebruik woningen	n.v.t.	€ .000	
C55	Aanpak energiearmoede	n.v.t.	€ .000	
C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen	n.v.t.	€ .000	
C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaffaire	n.v.t.	€ .000	
C64	Tijdelijke capaciteit of externe expertise 14 grootschalige woningbouwgebieden	n.v.t.	€ .000	
C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	n.v.t.	€ .000	
Subtotaal			€ .000	

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			€ .000	
C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	n.v.t.	€ .000	
D1	Regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten	n.v.t.	€ .000	
D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	n.v.t.	€ .000	
D10	Volwasseneneducatie	n.v.t.	€ .000	
D11	Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie	n.v.t.	€ .000	
D12	Regionale meld- en coördinatiefunctie	n.v.t.	€ .000	
D12A	Regionaal programma voortijdig schoolverlaten	n.v.t.	€ .000	
D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	n.v.t.	€ .000	
D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	n.v.t.	€ .000	
D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	n.v.t.	€ .000	
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï	n.v.t.	€ .000	
E19	Regeling specifieke uitkering uitvoeringspilots Ruimtelijke Adaptatie tweede tranche	n.v.t.	€ .000	
E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020 – 2022	n.v.t.	€ .000	
E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021–2027 (SiSa tussen medeoverheden)	n.v.t.	€ .000	
E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	n.v.t.	€ .000	
E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	n.v.t.	€ .000	
E72	Incidentele specifieke uitkering Transfercapaciteit station Nijmegen Heyendaal	n.v.t.	€ .000	
Subtotaal			€ .000	

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			€ .000	
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G2	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in jaar T_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in jaar T_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Tozo 2_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Tozo 3_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Tozo 4_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Tozo 5_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
Subtotaal			€ .000	

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2022

Code	SiSa-regeling	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
Subtotaal			€ .000	
G10	Wet inburgering_ gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in jaar T_ gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in jaar T_ gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G12	Aantal gedupeerden (zoals omschreven in artikel 1 van de Regeling specifieke uitkering compensatie van de kosten die verband houden met het kwijtschelden van publieke schulden binnen het SZW-domein van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire toeslagen)_gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G13	Besteding/baten onderwijsroute_ gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2022	n.v.t.	€ .000	
H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	n.v.t.	€ .000	
H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	n.v.t.	€ .000	
H7	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	n.v.t.	€ .000	
H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	n.v.t.	€ .000	
H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	n.v.t.	€ .000	
H14	SPUK expertisecentra jeugdhulp	n.v.t.	€ .000	
H15	Specifieke uitkering tijdelijk vergroten van beschikbaarheid van acute jeugd-ggz capaciteit	n.v.t.	€ .000	
H22	Regeling specifieke uitkering regionaal projectleider aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2022	n.v.t.	€ .000	
H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)	n.v.t.	€ .000	
Totaal			€ .000	

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Nijmegen

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de “Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)” en vormen een belangrijk onderdeel van het ‘normenkader’ waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Nijmegen in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde ‘onafhankelijkheids-evaluatie’), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad, raadscommissie of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen wordt periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om het komend boekjaar teamleden bij de gemeente Nijmegen te rouleren.

Bestuurlijke
samenvatting

Bevindingen
jaarrekening

Interne
beheersing

Overige
aangelegenheden

Bijlagen

Blz. 38/2304787F2C/SS

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Nijmegen

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Nijmegen

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid met een (geschatte) waarde van meer dan € 100 ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Onder Deloitte wordt verstaan één of meer van Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten (tezamen, de “Deloitte organisatie”). DTTL (hierna ook te noemen “Deloitte Global”) haar wereldwijde netwerk van member firms en aan hen verbonden entiteiten zijn juridisch gescheiden en onafhankelijke entiteiten, die elkaar niet kunnen verplichtingen of binden ten aanzien van derden. DTTL en iedere DTTL member firm en aan hen verbonden entiteit is aansprakelijk voor hun eigen handelen en nalaten, en niet voor het handelen of nalaten van een andere entiteit. DTTL verleent geen diensten aan cliënten. Raadpleeg www.deloitte.com/about voor meer informatie.

Deloitte levert toonaangevende audit- en assurance-, belasting- en juridische diensten, consulting, financial advisory, and risk advisory diensten aan bijna 90% van de Fortune Global 500® en duizenden particuliere bedrijven. Onze professionals leveren meetbare en blijvende resultaten die het vertrouwen van het publiek in kapitaalmarkten helpen versterken, klanten in staat stellen te transformeren en bloeien, en de weg wijzen naar een sterkere economie, een meer rechtvaardige samenleving en een duurzame wereld. Voortbouwend op zijn meer dan 175-jarige geschiedenis, omvat het bereik van Deloitte meer dan 150 landen en gebieden. Ontdek hoe de meer dan 345.000 mensen van Deloitte wereldwijd een impact maken die ertoe doet op www.deloitte.com.

Deze communicatie bevat louter algemene informatie en noch DTTL, noch haar wereldwijde netwerk van member firms of aan hen verbonden entiteiten verleent door middel van deze communicatie professioneel advies of diensten. Voordat u een beslissing neemt of actie onderneemt die van invloed kan zijn op uw financiën of uw bedrijf, dient u een gekwalificeerde professionele adviseur te raadplegen. Geen enkele entiteit in de Deloitte organisatie is verantwoordelijk voor enig verlies dat wordt geleden door een persoon die op deze communicatie vertrouwt.